

Prodlení dlužníka

Trvá-li smluvní povinnost k plnění a nesplní-li ji dlužník řádně a včas, může jeho prodlení vyloučit pouze prodlení věřitele, a nikoli jiná okolnost.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 1861/2012, ze dne 24.6.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. M., zastoupeného JUDr. M.H., advokátkou se sídlem v D., proti žalované S. trading s.r.o., se sídlem v Ú.n.L., zastoupené JUDr. Z.K., advokátem se sídlem v P., o zaplacení 126 786 Kč s příslušenstvím a smluvní pokuty ve výši 184 208 Kč, vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 19 Cm 134/2010, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. února 2012, č. j. 1 Cmo 343/2011-141, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. února 2012, č. j. 1 Cmo 343/2011-141, ve výrocích II. a III., a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. června 2011, č. j. 19 Cm 134/2010-115, vyjma části prvního bodu výroku, ve které bylo žalované uloženo zaplatit žalobci na smluvní pokutě částku 41 840 Kč, se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle obsahu spisu se žalobce domáhal podanou žalobou po žalované zaplacení nedoplatku ceny díla a smluvní pokuty za prodlení s úhradou vyúčtované ceny provedeného díla. Žalovaná založila obranu na argumentaci, že žalovaný nárok zanikl účinným započtením vzájemné splatné pohledávky.

Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 22. června 2011, č. j. 19 Cm 134/2010-115, uložil žalované zaplatit žalobci 126 786 Kč s příslušenstvím a dále smluvní pokutu za období od 13. července 2008 do 4. června 2010 ve výši 184 208 Kč (bod I. výroku). Rovněž rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

K odvolání žalované Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem zrušil na základě částečného zpětvzetí žaloby rozsudek soudu prvního stupně v části prvního bodu výroku, ve které bylo žalované uloženo zaplatit žalobci 41 840 Kč, a v tomto rozsahu zastavil řízení (výrok I.). Dále ho potvrdil v části prvního bodu výroku, ve které bylo žalované uloženo zaplatit žalobci 126 786 Kč s příslušenstvím a smluvní pokutu ve výši 146 941 Kč (výrok II.), a rozhodl o nákladech mezi účastníky za řízení před soudy obou stupňů (výrok III.).

Odvolací soud uvedl, že při přezkoumání napadeného rozsudku vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, který nedoznal změn ani po opakování dokazování předmětnou smlouvou o dílo, zápisy o předání stavby, fakturou žalované, jakož i dalšími listinami specifikovanými v odůvodnění rozhodnutí. Rekapituloval, že smlouva, kterou účastníci uzavřeli dne 18. října 2007, obsahuje nejen obě podstatné náležitosti (vymezení předmětu díla a dohodu o ceně) smlouvy o dílo podle § 536 obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), ale též prvky smlouvy mandátní podle jeho § 566, bylo-li podle jejího článku 4.2. jejím předmětem též zajištění stavebního povolení a povolení k užívání. V jejím článku 9.2. byla pro případ prodlení objednatele s úhradou faktury dohodnuta smluvní pokuta ve výši 0,05 % z ceny předmětu plnění za každý den prodlení. Na rozdíl od soudu prvního stupně, který posoudil „Závaznou dohodu o dokončení prací na lokalitě R.“ ze dne 2. června 2008 pro rozpor se zákonem (spočívající v tom, že sjednaný termín dokončení předcházela vydání stavebního povolení) jako absolutně neplatnou podle § 39 občanského zákoníku (dále též jen

„obč. zák.“), ji odvolací soud považuje za dostatečně určitý a platný právní úkon, jímž došlo k písemné dohodě o změně smlouvy. Vysvětlil, že kolize některých ustanovení závazné dohody s imperativními normami veřejnoprávních předpisů nezpůsobuje absolutní neplatnost právního úkonu, má však dopad do obsahu práv a povinností založených smlouvou.

Odvolací soud se dále zabýval otázkou provedení díla. Vzhledem k tomu, že se účastníci ve smlouvě nedohodli na možnosti částečného či dílčího plnění, vyšel z ustanovení § 554 odst. 1 obch. zák. a uvedl, že k řádnému ukončení díla (v celém dohodnutém předmětu) a jeho předání žalované došlo až dne 11. listopadu 2008, což potvrzuje příslušný předávací protokol. V otázce vzniku nároku na zaplacení ceny díla odvolací soud vyšel ze závazné dohody ze dne 2. června 2008, kterou došlo ke změně platebních podmínek a podle níž „Pokud bude plnění této dohody – smlouvy, dle projektové dokumentace splněno, bude firmě M. vyplacena nabídnutá částka a to do 10 dnů od data fakturace, minus 10 %, které budou vyplaceny do tří dnů po skončení úspěšné kolaudace.“ Jestliže byl kolaudační souhlas ke stavbě vodního díla „dešťová kanalizace“ a „užitkový vodovod“ vydán dne 26. listopadu 2008, nelze podle odvolacího soudu proti splatnosti práva na doplatek ceny díla, k jehož úhradě byla žalovaná vyzvána fakturou, nic namítat. Podle odvolacího soudu výše nedoplatku dohodnuté ceny díla, účtovaného uvedenou fakturou, rovněž zohledňuje skutečnost, že v části bazénu a přípojek dešťové kanalizace žalobce dílo v důsledku jednostranného omezení předmětu plnění ze strany žalované nedokončil.

Při posuzování obrany žalované ve formě jednostranného zápočtu vzájemné pohledávky na zaplacení smluvní pokuty za prodlení žalobce s provedením díla vyšel odvolací soud ze zjištění, že doba provedení celého díla byla v závazné dohodě ze dne 2. června 2008 sjednaná do 26. června 2008, přičemž splnění této povinnosti bylo zajištěno smluvní pokutou ve výši 2 000 Kč za každý den prodlení žalobce s dokončením díla. Odvolací soud se dále zabýval otázkou zákonných předpokladů z hlediska veřejného práva pro provedení dohodnutého díla. Podle jeho zjištění jde o povolení k odvádění dešťových vod a dále zejména o stavební povolení na dešťovou kanalizaci a užitkový vodovod, která byla příslušným úřadem vydána (v jediném správním rozhodnutí) dne 7. října 2008 a nabyla právní moci dne 6. listopadu 2008.

Odvolací soud dovodil, že v situaci, kdy případné provedení díla žalobcem před právní mocí vydaného rozhodnutí naplňuje skutkovou podstatu správního deliktu, nemůže vést porušení povinnosti žalobce provést dílo v dohodnutém termínu do 26. června 2008 ke vzniku jeho soukromoprávní odpovědnosti za prodlení podle § 365 obch. zák. Podle odvolacího soudu nelze v takovém případě uvažovat o zákonném plnění smluvní povinnosti. Pokud by žalobce své smluvní povinnosti dostál, znamenalo by to současně porušení zákonných povinností kogentního charakteru stanovených veřejnoprávními předpisy a protiprávní jednání naplňující znaky skutkové podstaty správního deliktu, včetně příslušných odpovědnostních následků. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že žalobce se mohl dostat do prodlení s provedením díla až po odpadnutí překážky, resp. po splnění veřejnoprávní podmínky pro provedení díla, tj. v době od 7. listopadu 2008 do 11. listopadu 2008. Vzhledem k tomu, že pro tuto dobu prodlení žalovaná vzájemnou pohledávku na zaplacení smluvní pokuty nezapočetla, posoudil její obranu jako nedůvodnou, když právo žalované na zaplacení smluvní pokuty ve výši 266 000 Kč v důsledku prodlení žalobce s provedením díla za dobu od 27. června 2008 do 6. listopadu 2008 nevzniklo.

Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu druhého a třetího výroku napadla žalovaná dovoláním, opírajíc jeho přípustnost o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Dovolatelka brojí proti právnímu závěru odvolacího soudu, že žalobce se ocitl v prodlení s předáním díla, za něž ho lze sankcionovat sjednanou smluvní pokutou až poté, co je obstaráno stavební povolení. V řešení této otázky spatřuje napadené rozhodnutí zásadně právně významným. Rovněž se domnívá, že odvolací soud nedostál své poučovací povinnosti.

Dovolatelka oponuje odvolacímu soudu, posoudil-li, že smlouva uzavřená mezi účastníky zahrnuje i smlouvu mandátní, jejímž předmětem bylo zajištění stavebního povolení a povolení k užívání předmětného díla. Tvrdí, že zajištění stavebního povolení není obchodní záležitostí ve smyslu § 566 obch. zák., přičemž nic nebrání tomu, aby i tato činnost byla považována za součást díla, k jehož zhotovení byla smlouva uzavřena.

Podle dovolatelky odvolací soud správně zjistil, že mezi účastníky nebylo dohodnuto částečné předání díla a že k předání celého díla došlo až dne 11. listopadu 2008. Upozorňuje, že jde o zásadní změnu oproti zjištěním soudu prvního stupně, který se ve svém rozhodnutí o tomto dni v žádné souvislosti nezmiňuje. Dovolatelka tak rozporuje procesní tvrzení odvolacího soudu, že soud prvního stupně zjistil řádně a úplně skutkový stav věci, který nedoznal změn v odvolacím řízení, a že se od skutkových zjištění soudu prvního stupně, která převzal za svá, při rozhodování neodchýlil.

Dovolatelka soudům obou stupňů vytýká, že se nijak nevypořádaly s její námitkou, že součástí předmětu plnění, pro jehož provedení a předání byl v závazné dohodě stanoven termín na 26. červen 2008, bylo nejen samotné stavební provedení vodního díla (dešťové kanalizace a užitkového vodovodu), ale také zajištění veškeré dokumentace s tím spojené a to včetně stavebního povolení (a kolaudačního souhlasu, od něhož bylo posléze v závazné dohodě v důsledku prodlení žalobce upuštěno). Prodlení žalobce se proto podle dovolatelky týkalo nejen stavebních prací, ale také zajištění administrativních povinností stavebníka. Vysvětluje, že při vědomí svých povinností, které jí jako stavebníkovi ukládají veřejnoprávní předpisy, byl součástí předmětu plnění i závazek žalobce, aby příslušná povolení obstaral.

Dovolatelka popírá, že by předmětná smlouva o dílo a v ní sjednaná lhůta pro předání konečného díla byla v rozporu s kogentními veřejnoprávními normami. Zdůrazňuje, že její počínání v žádném případě nesměřovalo k tomu, aby žalobce porušil veřejnoprávní předpisy a stavěl bez stavebního povolení a sama se tak stala vlastníkem díla, které by nemohla právně užívat. Proto smluvně zajistila, že součástí díla měla být potřebná veškerá veřejnoprávní dokumentace. Pokud tedy žalobce včas nevyřídil stavební povolení tak, aby samotné vodní dílo stihl zhotovit v dohodnutém termínu, měl by být odpovědný za své jednání, kterým se dostal do prodlení s předáním díla, a to včetně sjednané smluvní pokuty, a to již ve stádiu, kdy neobstaral v daném termínu stavební povolení. Dovolatelka tvrdí, že žalobce byl již v prodlení s obstaráním samotného stavebního povolení a v důsledku jeho absence byl i v prodlení se stavebním provedením díla.

Skutečnost, že žalobce prováděl dílo bez stavebního povolení, nemůže jít podle názoru dovolatelky k její tíži, navíc v situaci, kdy do prodlení s jeho zajištěním se dostal svým nedbalým jednáním, které popisuje. Byla-li smlouva uzavřena dne 18. října 2007 a žalobce požádal o vydání stavebního povolení až dne 14. dubna 2008, nelze dle jejího mínění hovořit o dbalém a včasném plnění povinností, měl-li jí podle smlouvy dokončené dílo předat již 25. dubna 2008, a to včetně příslušného kolaudačního souhlasu. Dovolatelka poukazuje i na to, že ji žalobce uvedl v omyl, že je vše z pohledu veřejnoprávních předpisů v pořádku, jestliže zahájil stavbu, aniž měl stavební povolení, a opětovně tím, že při přetrvávající absenci stavebního povolení souhlasil s dodatečným termínem pro předání díla dne 26. června 2008. Přitom si musel být vědom, že stavební povolení nemohlo být vyřízeno ani v této dodatečné lhůtě, neboť příslušným úřadům nepředložil veškeré potřebné dokumenty. Dovolatelka namítá, že neexistuje žádný právní předpis, který by zakazoval sjednat termín pro obstarání stavebního povolení a nedodržení stanovené lhůty sankcionovat, ačkoli právě k takovému závěru dospěl odvolací soud, uzavřel-li, že žalobce se dostal do prodlení s předáním díla až poté, co bylo obstaráno stavební povolení.

Dovodil-li odvolací soud na základě závěru, že v situaci, kdy případné provádění díla před právní mocí stavebního povolení naplňuje skutkovou podstatu správního deliktu, nemůže vést porušení povinnosti žalobce provést dílo ve sjednaném termínu do 26. června 2008 ke vzniku jeho

soukromoprávní odpovědnosti za prodlení, dovolatelka poukazuje na to, že smluvní vztah mezi účastníky nevyžadoval, aby žalobce jednal protiprávně, tj. v rozporu s kogentní veřejnoprávní normou a toto ani nesankcionovala. Uvádí, že předmětná smluvní pokuta byla sjednána pouze za prodlení s předáním díla, a to i za dílčí prodlení s obstaráním stavebního povolení. Dovolatelka dále popisuje, jaké negativní důsledky by mohlo mít rozhodnutí odvolacího soudu v praxi, v níž je zcela běžné, že stavební firmy jsou při zadání stavebního díla pověřovány i tzv. inženýrskou činností, která zahrnuje i vyřízení stavebního povolení.

Dovolatelka spatřuje napadené rozhodnutí zásadně právně významným i v řešení otázky veřejnoprávní podmínky pro uskutečnění plnění zhotovitele stavebního provedení díla vůči podmínkám soukromoprávních úkonů, jak jsou regulovány v § 36 obč. zák. Tvrdí, že obstaral-li žalobce stavební povolení až po fyzickém provedení díla, zmařil svým jednáním v přinejmenším eventuálním úmyslu podmínku, jejíž nesplnění mu je na prospěch. Zhotovení díla by se proto mělo stát podle dovolatelky nepodmíněným, což znamená, že veřejnoprávní podmínka zjištěná odvolacím soudem se neuplatní.

V závěru dovolání dovolatelka vytýká napadenému rozhodnutí i porušení zásady předvídatelnosti, jestliže v situaci, kdy odvolací soud dospěl k odlišnému právnímu posouzení věci, nedostal ve vztahu k ní své poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 o. s. ř. Rovněž poukazuje na porušení zásady dvojinstančnosti řízení, jestliže ji odvolací soud neseznámil s odlišným právním názorem, který ve věci na rozdíl od soudu prvního stupně zaujal, a neumožnil jí se k němu vyjádřit. Rozhodnutí označuje i za překvapivé a nepřezkoumatelné, neboť překračuje rámec legitimního očekávání účastníků a nijak se nevypořádává s argumentací dovolatelky, pokud jde o souvislost prodlení žalobce s faktickým zhotovením stavebního díla a prodlení žalobce s jeho smluvní povinností zajistit stavební povolení, jakož i podřazenost tohoto prodlení sjednaným sankčním povinností.

Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu a věc mu vrátil se závazným právním názorem k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání se žalobce s právním posouzením věci odvolacího soudu ztotožňuje. Žalobce oponuje dovolatelce, vytýká-li soudům obou stupňů, že se nevypořádaly s její námitkou, že součástí jeho závazku bylo i zajištění příslušné dokumentace (včetně stavebního povolení), přičemž již její nedodání mělo vést k jeho prodlení. Dospěl-li odvolací soud k závěru, že mezi účastníky nebylo dohodnuto částečné předání díla, a proto byl žalobce povinen předat kromě předmětných staveb i příslušnou dokumentaci, vyplývá z toho podle žalobce, že nemohl splnit celý svůj závazek, pokud nedisponoval příslušným pravomocným stavebním povolením. Žalobce navrhuje dovolání odmítnout, příp. zamítnout s tím, že mu dovolací soud přizná náhradu nákladů dovolacího řízení.

Se zřetelem k době vydání rozsudku odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení - v souladu s bodem 7. článku II., části první, přechodných ustanovení zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - občanský soudní řád ve znění účinném do 31. prosince 2012.

Dovolací soud shledává napadené rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. zásadně právně významným [a potud má dovolání za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.] v otázce prodlení žalobce s provedením díla, kterou v rámci procesní obrany žalované odvolací soud řešil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Z obsahu dovolání se podává, že ostatní hmotněprávní a procesní námitky, jimiž dovolatelka v obsáhlém dovolání vytýkala odvolacímu soudu nedostatky týkající se skutkového stavu a procesní pochybení, nesplňují předpoklady pro vymezení otázek zásadního právního významu ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř.

Podle ustanovení § 365 obch. zák. dlužník je v prodlení, jestliže nesplní řádně a včas svůj závazek, a

to až do doby poskytnutí řádného plnění nebo do doby, kdy závazek zanikne jiným způsobem. Dlužník však není v prodlení, pokud nemůže plnit svůj závazek v důsledku prodlení věřitele.

Při posuzování procesní obrany žalované se odvolací soud ve svém závěru o tom, že rozpor mezi plněním smluvní povinnosti a veřejnoprávním předpisem vylučuje existenci prodlení se splněním takové povinnosti, dopustil dvojího pochybení. Jednak přehlédl (nevzal v úvahu) smluvní závazek žalobce (zhotovitele) zajistit stavební povolení, který žalobce převzal v předmětné smlouvě o dílo, ale zejména, pokud nedospěl k úsudku o právní nemožnosti plnění (srov. § 352 odst. 2 obch. zák.), vyloučil prodlení zhotovitele se splněním povinnosti provést dílo z důvodu, který shora citované ustanovení § 365 obch. zák. o prodlení dlužníka, jež má kogentní charakter (srov. § 263 odst. 1 obch. zák.), nezná (srov. shodně právní závěry v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 808/2009, a ze dne 21. prosince 2010, sp. zn. 32 Cdo 2326/2009, jež jsou veřejnosti k dispozici in www.nsoud.cz). Prodlení dlužníka nastává objektivně, jestliže nesplní svůj závazek jak včas, tak řádně. Jeho prodlení nenastává jen v případě, že nemohl splnit svůj závazek v důsledku prodlení věřitele. Pokud tedy plnění znemožňují jiné okolnosti, dostává se dlužník do prodlení bez ohledu na to, zda tyto okolnosti vznikly nebo nevznikly na jeho straně, zda jim mohl nebo nemohl předejít nebo je ovlivnit (srov. shodně Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck., 2010, 1025 s.).

Z uvedeného nepochybně vyplývá, že trvá-li smluvní povinnost k plnění a nesplní-li ji dlužník řádně a včas, může jeho prodlení vyloučit pouze prodlení věřitele, a nikoli jiná okolnost. Dospěl-li proto odvolací soud při posuzování procesní obrany žalované k závěru, že žalobce se dostal do prodlení až poté, kdy nabylo předmětné stavební povolení, k jehož zajištění se ve smlouvě o dílo zavázal, právní moci, právně pochybil a dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem.

Za situace, kdy Nejvyšší soud neshledal, že by řízení trpělo jinými vadami řízení, k nimž přihlíží v případě přípustného dovolání z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku ve věci samé (včetně závislého výroku o nákladech za řízení před soudy obou stupňů) zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o. s. ř.); jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i jej ve vyhovujícím výroku ve věci samé (vyjma té jeho části, v níž bylo žalované uloženo zaplatit žalobci na smluvní pokutě částku 41 840 Kč) a v souvisejícím výroku o nákladech řízení a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Právní otázka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Moderace nákladů](#)
- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)

- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)